

PREUS

Artá. Un trimestre.	1'50
A Fora. Any.	7'00
Al Extranjer Id.	10'00

Número solt: 10 cts

Redacció i administració
Quatre Cantons, 3
ARTA (Mallorca)

LA VANGUARDIA

SETMANARI CATOLIC MALLORQUI

Per la regió baleàrica

Desde que'l Directori militar qu'avui regeix l'Estat Espanyol ha promés reformar la actual divisió provincial d'Espanya, qu'és arbitraria i altament gravosa per l'erari públic, i reduir-la tot lo possible a base de les regions naturals, de totes les regions qui creuen tenir les condicions de tals, s'aixaqueu veus demanant sien respectades pel Directori en la nova organització, les seues propies, i li indiquin normes per orientar-lo en tan intrincada qüestió.

Entre aquestes veus que s'han alsades manifestant sos desitjos de tenir la consideració de regió hi ha vibrat ben alta, la de Mallorca, que, encare que petita en extensió i en població és una de les qui amb més dret poden demanar tal consideració, ja que antigament constituí amb les demés Balears i Pitiuses un realme gloriós heredant d'aquell temps la llengua i les costums tant típiques qu'avui amb orgull conserva i que li donen caràcter distint de totes les demés.

Persones bastants conegudes dins el moviment vital de la nostra illa, del comerç i de l'industria de Mallorca, publicaren un manifest dirigit al públic mallorquí eridant-lo a una assemblea a Palma per presentar-li unes conclusions, estudiades per ponents an a qui encarregá tal estudi el *Consell de Foment*, i enviar-les al Directori Governant refrendades amb l'aprovació del poble mallorquí.

En aquest manifest se deia que com a punts principals se demanaria el reconeixement de la nostra personalitat Balear amb l'Autonomia Administrativa per la Regió i pels Muni-

cipis i la representació per classes a fi de conseguir la verdadera representació dels interessos de Mallorca, i destruir para sempre el caciquisme i els interessos de partit que tant perjudicials han estat pel país i gravosos pel contribuent.

L'assemblea se celebrá diumenge passat día 18 a les 10 del matí en el Teatre Líric de Palma i en ella hi reiná bastant d'entusiasme. Hei assistí com a representant del Sindicat agrícola de la nostra vila D. Pere Morell, i en ell hei llegí un un notabilíssim treball, el fill del nostre poble D. Francesc de P. Massanet, Notari de Palma, sobre la reforma de l'ensenyansa que fou rebut amb caloroses manifestacions de conformitat de part de tot el públic que tributá al Sr. Massanet una ovació entusiasta.

En ella pronunciá un fervent discurs el qui actuava de president de l'assemblea D. Antoni Ferragut llegit-se després les varies ponències comensant per D. Jeroni Castaño sobre la personalitat de la regió de Mallorca. Seguiren després: una sobre creació de Tribunals de Comerç que llegí el Sr. Ferrán Alzamora, altre de D. Jeroni Massanet sobre la dignificació de la Magistratura; altre llegida també pel Sr. Alzamora sobre el sistema tributari, altra pel Sr. Ferragut sobre la organització de l'Agricultura; altre sobre organització del Poder executiu del mateix Sr. Massanet i altres del Sr. Ferragut, sobre la organització del Municipi, Regió i llei electoral. A més hi ja dita sobre reforma de l'ensenyansa de D. Francesc de P. Massanet, essent totes les ponències molt aplaudides en especial aquesta.

Voldríem poder dispondre

d'espai per publicar les conclusions aprovades però la gran extensió d'aquestes i lo reduït de la nostra publicació nos ho impedeix; però no cal, doncs el moment que la premsa diària les ha publicades.

Mes congratulam de que Mallorca s'hagi deixada sentir, i feim vots perquè se escoltada especialment en la conclusió en en que se demana el reconeixement de la personalitat regional de les Balears per les raons històriques, ètniques, geogràfiques i demés que s'expressen en l'exposició que s'acompanya.

Els homes de negocis

Hi ha persones en el mon que, mogudes per una vocació especialíssima, se dediquen a organitzar trebay, creant, amb dobbés propis o amb sos dels demés, indústries o negocis d'importància amb els quals viven, menguen i s'eduquen multituds de famílies, tal volta poblacions senceres.

Solen esser incansables en el trebay, de vida austera, de caplar i de voluntat enérgica, i de esperit organitzador i ample.

Si con homes que son, mostren alguns defectes, les trobarem més aviat orgullosos que vanitosos, abans de gènit curt que envejosos, més plens d'audacia que de codicia.

Afavorits per la fortuna se mostraran tal volta ambisciosos; les moltes dificultats que han de vencia pot ser les fasia violents; la necessitat que tenen de governar les ferá semblar exigents.

Idó bé; es cosa molt corrent que'l mon tracti aquets homes d'una manera obertament injusta.

La ridícula presunció dels qui se creuen amb mèrits de surar i no suren; la natural indisciplina dels inferiors rebel·los a la necessaria subjecció; la femenína enveja dels qui no se senten amb alé d'imitar-los, però si

amb poder d'entrebrancar-los se confabulen entre si contra aquells i creen a son voltant una atmósfera d'antipaties i intenten i tal volt a arriben a presentar-lo davant de la pública maledicència com homes plens d'avarícia que volen la dobbés dels altres com homes vampirs que se engraxen a ab l'ang dels altres, com homes injusts que trepitjen els drets dels altres.

A l'homo covart, vago, de caràcter débil, que se deixa explotar com una víctima, li és, naturalment, molt més pla el camí de la simpatia i de la popularitat que al actiu i enérgic.

I no obstant, que seria del mon sense les intuicions i les energies dels grans homos de negocis?

Aquets homos, tatxats d'avars, movilsen el seu capital i el dels altres per importants empreses; tenguts per vampirs, duen a becoll tot un estol de gent que guanyen son perquè no tenen condicions d'empresaris; calumniats d'injusts, defensen amb má férrea un orde necessari per la producció de riquesa.

Els au nenten la riquesa de la població i de la pátria; ells empenyen el carro del progrés material; ells plantegen i conreen la fraternitat humana; ells relliguen els interessos mundials entre si; ells son una garantia de prosperitat i pau; ells multipliquen l'eficácia del treball i del capital agermanant-los.

Si be se medita, mil or coopera a la riquesa pública, i més dona aquell que, movilisant un milló de pies, coordina a ab fortuna el trebay de d'escantes persones que no el qui repartís entre aquestes grata a ab el milló; i, no obstant, molts creuran an el segon digno d'un monument, i an es primer indigne de tota consideració.

J. R.

¿NO VENDRÀ EL REY A ARTÀ? ¿PERQUÈ?

En aquets moments se dona ja per ben segur que'ls Reis d'Espanya al regressar de son viatge a Italia s'aturaran alguns dies a Mallorca. Son moltíssimes les entitats palmesanes que se apropren per fer-li una rebuda lo més brillant possible, i les autoritats arbitren també projectes en son obsequi.

Un d'aquets se deia que havia de consistir amb una visita a les Coves d'Artà, que s'il·luminarien amb electricitat i a dins elles al pas de els reals personatges heí tocaria un quintetol a la sortida, baix els pins de les vegues s'hi celebraria un convit a son honor.

Aixó era el primer projecte; però segons conta la premsa palmesana, cridat a consulta pel Governador Civil, l'Enginyer en cap de Mallorca ha informat que el camí que condueix a les nostres Coves era intransitable a causa d'un torrent per on hi passen uns tres pams d'aigo. i davant aquest informe del enginyer, el Sr. Challier s'es inclinà a que l'excursió, en cas de que's fassa, sia a les Coves de Manacor i no a les d'Artà. Respectam així com se mereix la opinió del Sr. Governador, però no podem passar sense consignar, que amb aquest fet el nostre poble se sent ferit en lo més viu, per quant nos priva per una part del alt honor d'hostetjar S.S. M.M. i de retop causa descrédit a la nostra més preuada joia natural, ja que la premsa de tot el mon al donar compte del viatge regi a Manacor, haurá de dir que no fou possible el viatge a Artà per no reunir condicions de seguredat la carretera que hi condueix.

Perque cal dir, en honor a la veritat, que ni el dia que'l Sr. Enginyer informá, ni fins avui qui ha plogut alguns dies seguits, el torrent du ni mig pam d'aigo i que'l mateix encarregat del adob de la carretera i contrucció del pont, diu que en pocs dies pot tenir el camí en condicions inmillorables.

Per aquest camí i torrent en passá S.A. Infanta Elisabet, per ells en passá enguany mateix S.A. l'Infant Ferrán, per

ells n'han passat tot l'any viatgers de tot el mon i la visita a les Coves d'Artà no s'és estroncada per l'estat de la carretera; i ara nu informe com el que ha donat l'enginyer bastará perque S.M. la Reina no pugui admirar una de les primeres maravelles del mon i un dels panorames més hermosos de Mallorca de que n'és testimoni son august espós.

Encare son a temps de rectificar l'itinerari i creim que'l Sr. Challier pot cerciorar-se de que el camí i torrent en qüestió no ofereix en els perills que li han dit i que encare que fos així queda sempre el camí de «l'Heretat» pel qual se salva el torrent i tot l'any hi passen cotxades de gent qui amb caruatges i amb automòvils van de les Coves a Calarratjada.

Es de creure que el nostro Ajuntament i persones de visu d'Artà se donaran pressa en enterar a la primera autoritat de Mallorca del ver estat del camí i oferiran al Sr. Governador lo que calgui, perque S.S. M.M. pugui cómodament visitar les nostres famoses Coves.

HISTORIA DEL REI EN JAUME

DE MALLORCA FINS A L'ANY 1230

Son naixement e infantesa

I

Sa mare Donya Maria Senyora de Montpeller Casada amb el Rei en Pere d'Aragó, un poc cap-desfet aidant Deu al seu enginy i, de sa Cort a los pregs lo posá al mon, comensant tot just al mes de Febrer; i fou sa mare mateixa la qui pensá i resolgué que, oferides als apóstols, dotze candeles ensemps, com a devota prégària cremassin; i durá més l'encesa a honor de St Jaume; i, per aixó lo nom seu honrant a la candelària, s'imposá al príncep novell.

Anaren a batajar-lo Clero i Nobles tots contents, omplint de goig i alegría al poble de Montpeller.

I conten alguns cronistes [coses mai vistes] Que, arran del bres del infant un talabant (1) va caure i no'l va ferir. I se va dir

que havia estat un intent d'un mal parent per robar-li sa corona.

I, passá estona tenguent sa mare gelós l'Infant en Jaume; i creixía ben robust i saoitós i ensenyat com mereixia son estament i noblia; mentres son pare acabá de guerretjá a Muret morint vençut.

Mes, caparrut, lo compte En Nuyno (2) lográ l'Infant; i sórt que era en Simó de Monfort qui'l retenia. Convinguent D.ª Maria lo s'en dugués i tutó legal se fé del seu nebot; dons, a les hores, per tot, amb gran borrasca i amb cismes de tota casta, l'Alt Aragó Catalunya i'l Rosselló se disputaven.

Poc després a Roma anaven aconsellats mare i fill per los Pralats en be del poble i amb intent lleal i noble (cosa no rara) a fi de que lo St. Pare los protegís.

El Rei jove era un etcs per s'hermosura, un encant de sa natura; i arribá a edat de devuit anys, ben plantat, () fort i valent de les ciéncies al corrent, cenyint corona. Se trobava a Tarragona quant els pirates de Mallorca, males rates i llops marins, perseguíen fent catius als navegants de Tarragona i voltants.

Llavors el Rey, a impuls de la Sta. Llei de germandat que Deu als homes ha dat, tot conmogut i avorrint l'esclavitut de moreria son esperit enardía; Pufs parlant Ell amb un tal Pere Martell (4) de sobre taula, aquest va dir: Senyó Rey vullau escoltarme a mi mariné vey;; lo que de cor vos vui di. «Just al devant, dins la mar sempre onetjant,

Mallorca hi sura; illa de gran hermosura giravoltada de monts i valls i arenada ahont s'hi crien totes aus i s'hi congrien fruits saborosos dius vergers esponerosos amb aigues fresques, ovelles, confs i bresques i gra que basta per conró de tota casta. A més hi ha pesqueres su ran de ma i, soterrades, marevelles encantades ahont, gota a gota una aigua fina hi degota però... es desgràcia que gaudesca tanta gracia la Moreria i, pels cristians, que sia lloc de desterro; pues amb cadenes de ferro mai rescatats ploren molts d'encaptivats en mala sort.

Vulla Senyor son conhort y deslliuransa empreuder pres i desperansa en Vos té'l poble. Ja que sou tan alt y noble lo vostro imperi, treguentlos de captiveri s'engrandiría...»

Axi en Martell vá acabá son parlament i tot plaent el Rey En Jaume quedá.
BARTOMEU FERRÀ

(Seguirá)

Notes

(1) Talabant— Tros de cantó ma esbasiat d'una pedra.

(2) El compte Nuyno Sans era germà del Rey En Pere d'Aragó i, com a tal, onclo de Jaume I.

(3) El cronista catalá Bernat Desclot retratá al Rey Jaume d'Aragó amb aquets termes: «Fo lo pus bell hom de mon, que ell era major que altre l palm; e era molt ben format e complit de tots sos membres; e aquell havia molt gran cara, e vermella, e flamanta; el nas lonhc e ben dat; e gran bocha e ben feta; e grans dents beles e blanques, en semblansa de perles; e els huys negres; e beles cabeils e rossos que semblavan fil daur; e grans espalles; e lonhc cos e delgat; els brassos grossos e ben feyts; e beles mans; e beles cuxes e grosses; e beles cames e longues e dretes; per lur mesura, els peus lonchs e ben feyts, &c.»

(4) Acaudalat comerciant barceloní capità de galeres y tarides, qui convidava la noblesa a sa taula.

RELLIGIOSES

Demá l'Ofici Major sera al Orator de St. Salvador a intenció de devota familia.

En el Convent s'hi celebrarà a l'hora de costum la Comunió General dels Tarcicaris

A les deu heí haurá Ofici Major amb sermó, dedicat a les Animes del Purgatori.

TIPOGRAFIA CATOLICA

DE

A. FERRER GINART

En aquesta impremta podem encarregar qualsevol treball d'impressió.

**TARJETES DE VISITA I D'ANUNCI, RECORDATORIS, CARTES I SOBRES
FACTURES I TOTA CASTA DE TREBALLS TIPOGRÀFICS.**

Especialitat en impresos per correus, mestres i carabiners segons els models oficials.

VENTES AL DETALL I AL EN GROS

**DEMANAU QUALSEVOL CLASSE
DE PAPERS, LLIBRES, I ARTICLES
ESCOLARS I D'ESCRITORI.**

Quatre Cantons 3 - ARTA

SERVICIO DE CARRUAJES

DE

BARTOLOMÉ FLAQUER

(A) MANGOL

A todas las llegadas del Ferrocarril hay coche que parte directo para Cadepera y Calarratiada y de estos puntos sale otro para todas las salidas de tren.

Hay también coches disponibles para las Cuevas y viajes extraordinarios.

AGENCIA DE TRANSPORTES

Se sirven encargos para Palma y Estaciones intermedias.

PLASETA DE MARCHANDY.

Pasajes

Habana, Buenos Aires, Francia, y cualquier punto de América.

GRATUITAMENTE arreglo la documentación para poderse embarcar avisando con ocho horas de anticipación, por contar con personal activo e inteligente en el ramo. Para informes: Bartolomé Roca, Hostales, n.º 37

Los que deseen embarcarse de San Lorenzo, Son Servera, Capdepera o Artá pueden informarse en

ARTA

a **GUILLERMO BUJOSA
CAN GANANCI**

Eensaimades i panets

En lloc se troben millós que a la

PANADERIA Victoria

ES FORN NOU

D'EN

Miquel Roca Castell

A sa botiga hei trobareu sempre pans, panets, galletes, bescuits, rollets, i tota casta de pasticeria.

TAMBE SE SERVEIX a DOMICILI

Neteda', prontitut i economia

DESPAIG

Carrer de Palma 3 bis. ARTA

GRANDES ALMACENES

San José

DE

Vda. Ignacio Figuerola

¡HOY, COMO NADIE

detalla en precios, esta casa, todas las

GRANDES NOVEDADES

Unicos almacenes que tienen en grandes existencias

TODO LO QUE SE REQUIERE PARA

VESTIR Y CALZAR

y que venden más barato que nadie

Teléfono 217 ! Precio fijo

ESTA CASA NO TIENE SUCURSALES

ALMACENES MATONS

DE

RAFAEL FELIU BLANES

CALLE DE JAIME II n.º 39.149

Palma de Mallorca

SASTRERIA PARA SEÑORA Y CABALLERO,
ARTICULOS Y NOVEDADES PARA VESTIR,
DE TODAS CLASES

La Fonda Randa, de Esteva

Carré de Palma, 48—ARTA

S'ES OBERTA FA POC. TOT ES NOU
I LLAMPANT. SERVICI ESMERADISSIM

prontitut

SEGUREDAT I ECONOMIA

¿Voleu estar ben servits?

EN JAUME PICO

(A) ROTCHET

to una Agencia entre Artá i Palma i hei va cada dia.

Serveix amb prontitut i seguredat tota classe d'encàrregs.

Direcció a Palma: Harina 38 An es costat des Centro Farmacèntic.
Artá Figuerol 48.

EN JAUME BONNIN

HA OBERTA UNA BOTIGA NOVA EN EL
CARRÉ DE PALMA N.º 15-ARTÁ.

En ella, además de comestibles s'hi trobaran artículos d'escriptori molt variats i a bon preu, perfumeria, merceria i juguetes.

En ella únicament se venen les botelles de *legta* Norte Americana marca **MARIPOSA**.

Fixau-vos -- Palma 15 -- ARTA

Si voleu menjar bo i llegitim

Oli d'oliva

dirigiu-vos a

D. JUSEP PIÑA

Quatre Cantons, 8-ARTA

Te olis de primera i segona classe a preus acomodats.

Serveix barrals de 16 litres a domicili.

VENTES EN GROS I AL DETALL

DISPONIBLE